

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Commentarii Exegetici In Apocalypsim Ioannis Apostoli

Viegas, Brás

Parisiis, 1615

De vexillo crucis, quod Constantino Magno diuinitus in cœlo apparuit.
Sectio IV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39261

Postquam verò Ioannes vidisset quatuor illos Angelos stantes super quatuor angulos terræ, tenentēque quatuor ventos terræ, ne flarent super terram: vidit etiam alterum Angelum ascendentem ab ortu solis habentem signum Dei viui, qui clamavit voce magna quatuor superioribus Angelis. *Nolite, inquit, nocere terræ, & mari, quoadusque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum.* Hunc Angelum putant esse Constantinum Magnum, qui quatuor prædictos Imperatores ad Ecclesiam persecutione cohibuit: is enim Maxentium, tamen si fratrem Faustæ uxoris suæ tyrannicè Romæ imperantem accersitus ex Gallia à Senatu inuito fœdere cum Licinio, collocatâque illi Constantia sorore, coacto exercitu, animatusque cœlesti signo crucis diuinitus ipsi in cœlis ostenso collatis signis profligauit. Tunc verò quamprimum Constantinus commouit Licinium, ut in defensionem catholicæ fidei conspiraret: de eadēque re literas scripsit ad Maximinum Orientis Cæsarem, quibus etiam inuitus paruit: reliqui etiam à persequenda Ecclesia destiterunt: imò antè hanc victoriam iam Galerius de Constantini consilio persecutionem cessare mandauerat rescissis omnibus legibus, quas contra Christianos antè tulerat. Præterea Maximianus Constantini socer iterum ad imperium reuerti cupiens, Constantinumque decernens per prodicionem oberuncare, detectis infidiis fuerat iussu Constantini interfectus. Diocletianus etiam, quod crederetur fauere Maxentio asperioribus Constantini, & Licinij literis reprehensus prætristitia dicitur obiisse: aut, ut alij volūt, se ipsum veneno peremisse. Denique ipsum Licinium aduersus Christianos iterum se uientem Constantinus bello primum vicit: deinde occidi præcepit: tunc verò summa imperij vni Constantino cessit. Itaque rectè dicitur Constantinus clamasse quatuor Angelis, ne terræ, mari, arboribusque nocerent, quia omnem Ecclesiæ persecutionem magnitudine animi admirabili, & potentia compressit, & quasi imperiosè clamavit quatuor Imperatoribus nominatis, ne Ecclesiæ nocerent, cum eorum aduersus Ecclesiam conatus non solum retardauit, sed etiam repressit, dispulsisque præcedentium temporum tenebris noua luce Ecclesiæ cælum serenauit: quam ob causam apparuit ascendens ab ortu solis, quia instar solis orientis lucem seculi Ecclesiæ attulit. Denique quod subiungitur, *Habentem signum Dei viui*, clarius est, quam ut explicari debeat: quis enim nescit Constantino crucē dominicā, quæ hoc loco signū Dei viui appellatur, diuinitus in cœlo ostensam fuisse, ipsumque Constantinū vexillū quoddā militare, quod labarū dicebatur in formā crucis efformasse, quod in præliis præferri mādauit: quæ omnia, quia illustrissima fuerūt, & ad hanc visionē intelligendā maximè pertinent, peculiarè per se sectionē desiderāt.

Angelum signum Dei habentem, Constantiniū patet aliqui.

De vexillo crucis, quod Constantino Magno diuinitus in cœlo apparuit.

SECTIO IV.

Narrantigitur Eusebius lib. 1. de vita Constantini, Niceph. lib. 7. cap. 29. Zonas in Constantino, Senatum, populūque Romanum Maxentij tyrannide incitatum Constantinum in Gallis agentem per oratores obsecrasse, ne urbem imperij matrem, & caput negligeret, sed eam à Maxentij sequitia ac tyrannide liberaret: ea legatione Constantinum commotum scripto, & coactu exercitu in Italiam aduersus Maxentium contendisse. Quoniam verò haud ignorabat sapiens piusque Imperator potiore sibi auxilio opus esse, tum quodd multò ma-

Eusebius. Nicephor. Zonas.

iores copias haberet Maxentius, tum propter maleficas, & magicas incantationes, quæ apud eum tyrannum exercebantur, Deum sibi querendum adiutorem putavit, eius præsidium dumtaxat inexpugnabile esse intelligens: cogitat igitur quem Deum potissimum implorare debeat, quod dum cogitat, subit animum eius talis cogitatio; cum plures antea imperio potiti essent, illos quidem, qui plures Deos coluerant, eisque hostias, victimasque litauerant, falsis vatum diuinationibus, Deorumque oraculis delusos nullum è cælo auxilium sensisse, quin potius multis calamitatibus, & infelicibus rerum omnium conuersionibus implicatos miserimè periisse: solum verò patrem summ Constantium Chlorum spretis Gentilium superstitionibus vnum Deum vniuersitatis huius effectorem, molitorémque agnouisse, atque in eo spes omnes suas cum collocasset, semper eum propitium, ac facilem, inuictumque imperij seruátorem expertum fuisse. Cum igitur hæc omnia secum tacita cogitatione versaret, reiecta Deorum illorum omnium turba paternum sibi Deum colendum esse existimauit: quare cum assiduis precibus inuocabat, rogabatque, vt sibi quisnam esset, ostenderet, rebusque suis opem, & auxilium afferret.

II.
Eusebius.
Constantino
trophæum
crucis appa-
ret.

Per formam
Christum cū
cruce videt.

Hæc oranti ostentum quoddam diuinum, atque planè admirandum apparuit, quod Imperatorem ipsum sibi iureiurando confirmasse testatur Eusebius loco citato. Aiebat namque se post meridiem in cælo supra solem trophæum crucis è luce constructum, & dissoluta inscriptione, *εϋ τϋ τρωιχα*, hoc est, *In hac vince*: quo conspecto se, & totum exercitum fuisse stupore correptum: cumque ipse cogitabundus de tanto prodigio multa animo volueret, nocte insequenti dormienti sibi Christum vnà cū signo, quod in cælo viderat, apparuisse, præcepissetque, vt aliud simile sibi iuxta formam in cælo ostensam compararet, illudque contra hostium impetum in exercitu ferret certissimum signum victoriæ futurum: mox ubi surrexit, conuocatis auri, ac lapidum pretiosorum opificibus in eorum medio sedisse, imaginemque signi, quod viderat, manu sua adubrasset, mandassetque, vt auro illam, ac lapidibus pretiosis exprimerent; fuit verò signum in hanc figuram elaboratum, quemadmodum se Eusebius vidisse confirmat. Erat hasta in sublime erecta, auroque circumdata, cornu habebat transversum ad formam crucis efformatum: superne in summo apice corona ex lapidibus pretiosis, & auro contexta, sub quo erat salutaris appellationis symbolum duobus solū elementis, id est, duabus primis literis Græcis nominis Christi, P. litera in medio literæ X. subtiliter inserta, quæ totum Christi nomen perspicue significabant: quas quidem literas deinceps semper Imperat. in galea gestare conlueuit. In transuerso cornu, quod in hasta transixum erat, velamè quoddam pendebat, regalis scilicet purpura, quæ varietate pretiosorum lapidum inter se coherentium, ac splendore lucis fulgurantium, auroque multo inserta admirabilem exhibebat spectantibus pulchritudinem. Itaque velum hoc de cornu pendens longitudine, ac latitudine mensuram crucis exæquabat: ipsum verò hastile oblongum versus initium longè erat protractum, superne autem in sublime sublatum sub crucis trophæo ad extremitates vsque circumdantis illud veli Imperatoris imaginem ad pectus vsque auream vnà cum liberorum imaginibus præfererebat.

III.
Eusebius.
Sozomenus.

Atque hoc salutari signo Imperator ad cuiusuis aduersariæ, & hostilis potentie vltionem utebatur: cuius similitudines expressè mandauit, vt antè omnem exercitum præferrentur: imò refert Euseb. lib. 2. de vita Constantini, & Sozomenus lib. 1. hist. Eccles. cap. 4. non solum mandasse Constantinum, vt hoc vexillum exercitus suos omnes præiret, sed etiam, vt laborantibus in prælio aciebus adesset, deputassetque nobiles quosdam ex satellitibus, quorum id munus esset, vt per

vices id signum humeris suis ferrent, & acies hostium circuirent. Fertur autem, inquit Sozomenus, quempiam ex vexillis feris signum hoc aliquando gestantem, propter reperi-

Crucis miracula.

Christus purpureum gemmani textus in auro signabat labarum, clypeorum insignia Christus scripserat, ardebat summis crux addita crifis.

Eusebius. Prudentius.

Statuam etiam Constantinus sibi erigi Romae mandauit, quae crucis signum manu ostentaret. Sed quaerat merito aliquis, unde labari nomen ortum habuerit? Euseb. Caesariensis lib. 2. de vita Constantini innuit dictum ita esse, quod in certamine laborantibus opem ferret: agens enim de victoria, quam Constantinus de Licinio reportauit, haec habet. Cum Constantinus huiusmodi sermones locutus esset, exercitum ad praedium procedere iussit: quo facto ostentum quoddam mirabile circa ciuitatem tyranno subiectis apparuisse ferunt, nempe varias armatarum Constantini acies in ipso meridie ciuitates, quasi quae iam bello vicissent, pertransire, idque sum visum est, cum re vera nemo militum illius usquam compareret: ubi autem exercitus praedium attigerunt, primum bellum ortus est, qui amicitia foedera ruperat: hic Constantinus inuocato Deo seruatore omnium, datoque hoc armatis circa se signo bellico primam aciem deuicit: deinde non multo post etiam altero confictu superior factus potiore victoria salutari trophaeo, aciem ipsius praecedente potius est: cum hoc igitur confictum esset, orta est aduersariorum fuga insequentibus victoribus. Quod cum Imperator cerneret, sicubi aliquem exercitus sui aciem laborare, defatigarique videbat, eo salutare trophaum, quasi auxiliare quoddam medicamentum deferri iubebat, cum quo confestim apparebat victoria, simulque in certamine laborantes fortitudine, ac robore diuino accedente nunc confirmabantur. Haec Euseb. qui cum dicat signum illud quasi salutare quoddam medicamentum deferri solitum laborantibus in acie militibus, illucque quamprimum transferri, ubi acies laborabant, indicat dictum fuisse labarum a leuando labore, aut ab adiuantibus in acie laborantibus: idemque habet Sozomen. lib. 1. hist. c. 14. quin & Greg. Nazianz. oratione prima contra Iulianum idem nominis etymon tradit: expones enim quomodo Iulianus Apostata labarum tanto habitum ante in honore aboleuerit, sic ait. Quin eo audacia quoque prorupit, ut aduersus magnum illud vexillum praecipit ferretur, quod simul cum cruce magnifice, & cum insigni pompa exercitum ducit in sublime euectum, quod soluentium laborum vim habet, ab eoque apud Latinos nomen trahit. Putat verò Cardinalis Baronius tomo 3. Annalium, voluisse significare Gregor. labari nomen deductum esse a voce Latina Labor, & a Graeca ὄπος, quae terminum significat, ut idem sit labarum, atque laboris ὄπος, seu laboris terminus: quae nobis sententia non omnino satisfaciunt, cum nomen labarum a Latinis, ut ait Greg. impositum fuerit: illi autem non ita nomina tolerent effingere, ut ea ex Latino simul, & Graeco serm. conflarent: potius credimus labarum Latinum dumtaxat esse nomen ad id Constantinianum vexillum,

III. Vnde labari nomen ortum. Eusebius.

Sozomen. Greg. Naz.

Baron. Card.

quod descripsimus, exprimentum noua uocis institutione efformatum, per antiphrasim ab arcendis laboribus, seu laborantibus adiuuandis in acie appellatum.

V. Porro cum multa essent vexillorum genera apud Romanos, de quibus fuscus agit Vuolfanguus Lazius libro septimo Commentar. Romanæ Reipublicæ cap. 5. erat unum præcipuum, quod ante ducem exercitus præferbatur, idque duplex, unum rubeum, quod erat ipsius ducis, siue Imperatoris, & flammeum à colore dicebatur: alterum totius exercitus aureum, gemmisque, atque unioibus exornatum, quod proprio uocabulo labarus, seu labarum appellabatur, & Procopio lib. 4. historiæ Gothicæ pandum. Adrianus Turnebus lib. 15. aduersariorum cap. 16. ait: se in uetusto lexicò etiam laborum reperisse: & ita scribi apud Sozomenum lib. 9. historiæ Ecclesiasticæ cap. 4. *Ἰδὲρον δὲ πῶν οὐκ ἔστι παρὰ βασιλεῖς ἀπὸ τοῦ ἑλίου*: labari utuntur D. Ambr. & Tertull. in Apologetico cap. 16. *Ἰσπαρά*, inquit, illa vexillorum, & labarorum stola crucium sunt. Vexillum igitur Romanorum, quod antea iam labarum dicebatur, Constantinus Magnus crucis figura, numineque Christi per compendium literarum exornauit, eoque præcedente aduersus Maxentium aciem instruxit, ut paulò superius diximus: id quod elegantibus carminibus cecinit Aurelius Prudentius libr. 1. de potentia crucis contra Symmachum.

Aurelius Prudentius.

Hoc signi in istis transmisit Alpibus ultra
Seruitum. soluit miserabile Constantinus.
Cum te pestifera premeret Maxentium aula,
Testis Christicola ducis aduentantis ad urbem
Miluus exceptum Tyberina in stagna tyrannum
Præcipitanti, qua nam uictoria uiderit arma
Maiestate regi, quod signum dextera vindex
Præulerit, quali radiarint stemmate pila.
Christus purpureum gemmanti textus in auro
Signabit labarum, clypeorum insignia Christus
Scripserat, ardebat summis crux audita cristis.

VI. Preterea tam eximius crucis cultor fuit Constantinus, ut quemadmodum refert Eusebius lib. 3. de uita Constantini, nunc uultum suum salutaris signo communiret, nunc uictoriae trophæum ostentans, quod & in picta tabula quadam altissima, & præ foribus imperialibus suspensa omnium oculis uisendum proponeret, depictumque salutare signum capiti suo imponi, inimicam uero, & hostilem feram, hoc est Dæmonem, quæ Ecclesiam Dei per impiorum hominum tyrannidem vastauerat, in forma draconis in profundum deprimi fecerit: draconem enim eum, ac tortuosum serpentem diuina oracula appellant: quapropter imperator draconem hunc suis, ac suorum pedibus subiectum, iaculoque circa medium ueteri transfossum, ac maris fundo iniectum per ceratam confectum figuram cunctis ostendebat, quem & uirtute salutaris trophæi, quod super caput ipsius suspensum erat, ad profundum perditionis cecidisse significabat. Itaque diuino instinctu afflatus his imaginibus expressit, quæ Prophetarum uaticinia multo a se prænunciauerant, Deum uidelicet gladium suum magnum, & forte a uersus serpentem ueterem educturum, ac draconem, qui in mari est, interfectorum, ut habes apud Esaiam cap. 27. Narrat quoque Euseb. lib. 7. de uita Constantini tantam fidei vim diuino quodam instinctu in eius animo defixam fuisse, ut in aureis nummis imaginem suam ita in sculpi curauerit, ut expansis manibus instar præcantis cælum cõtueri uideretur, quod genus, inquit, numi hac effigie sculpi per omnes Romani imperij gentes uoluitabat.

Esai 27.
Eusebius.

Felicitas